

مؤسسه شیعه‌شناسی

گزارشی از مطالعات

اسلام‌شناسی و شیعه‌شناسی در دانشگاه جانز هاپکینز

- نام کشور: ایالت متحده آمریکا
- آدرس پایگاه اینترنتی: www.jhu.edu
- آدرس پست الکترونیک: webmaster@jhu.edu

- بخش اسلام‌شناسی دارد: بلی خیر
- مطالعات شیعه‌شناختی دارد: بلی خیر
- دوره‌های آموزشی دارد: بلی خیر
- بخش آموزشی در چه مقطعی است:
- کارشناسی کارشناسی ارشد دکترا غیره
- بخش پژوهشی دارد: بلی خیر
- مجله دارد: بلی خیر
- کنفرانس، سمینار و کارگاه تحقیق دارد: بلی خیر

اساتید برجسته: فواد عجمی، میشل فهر، ماریوس دیب

■ مواد درسی دوره‌های آموزش و سطوح آنها:

مطالعات خاورمیانه و زبان عربی و برنامه‌های درسی دانشگاه ابتدا از سال ۱۹۴۶ در دانشگاه جان هاپکینز راه‌اندازی شد لیکن فعالیت اصلی و جدی خود را با حضور استاد مجید خدوری در سال ۱۹۵۰ آغاز کرد. این برنامه‌ها در آن زمان شامل مطالعات فرهنگ و تاریخ منطقه در زمان گذشته و همچنین تحلیل سیاسی معاصر منطقه خاورمیانه بوده است. فارغ التحصیلان این برنامه‌ها دارای پیش‌زمینه خوبی از اطلاعات عمومی و همچنین به طور خاص سنن و تاریخ خاورمیانه خواهند بود همچنین زبان عربی، مذهب، سیاست و زندگی در خاورمیانه را می‌آموزند.

خدوری بیش از هر کس دیگر در این برنامه‌ها فعالیت و تدریس داشت تا اینکه در حین تدوین پانزدهمین کتاب خود به زبان انگلیسی به حالت نیمه بازنشسته درآمد. وی همچنین ده کتاب به زبان عربی دارد. از سال ۱۹۵۰، این برنامه‌ها تحت نظارت استاد خدوری به رشد و توسعه خود ادامه داد تا اینکه تا مقطع دکترا نیز در رشته‌های مختلف فعال شد و در سال ۱۹۸۰ پرفسور خدوری بازنشسته شد و سپس استاد لبنانی‌الاصل فواد عجمی به عنوان مدیر این بخش برگزیده شده و این برنامه‌ها را در محدوده کوچکتر و اما مؤثرتری ادامه داد.

وی اعتقاد داشت که بایستی بین مباحث موضوعی و تاریخی گام برداشت چرا که راه دیگری برای شناخت منطقه و ثبات سیاسی آن وجود ندارد. دانشجویان شرکت‌کننده در این برنامه‌ها بایستی واحدهای درسی سیاسی، تاریخی و کلاسیک را توأما بگذرانند و همینطور برنامه‌های جداگانه برای پایان‌نامه آنها به خصوص در مقطع کارشناسی ارشد آنها وجود دارد که بایستی در طول مراحل درسی خود این پایان‌نامه را به میزان ۷۵ تا ۱۰۰ صفحه به اتمام برسانند.

از ویژگی‌های این برنامه سفر دانشجویان به منطقه خاورمیانه در طول تابستان است تا از نزدیک با خصوصیات این منطقه و زبان مهم عربی آن آشنا شوند که به همراه دکتر لمپ، رییس برنامه‌های زبان-های خارجی این برنامه کامل‌تر می‌شود.

۱. **اسلام و سیاست داخلی و بین‌المللی:** مدرس: ماریوس دیب، این درس نقش اسلام را در امور سیاسی داخلی و بین‌المللی مدنظر داشته و از حیث تاریخی، جنبش‌های سیاسی، جامعه‌شناسی ظهور اسلام، جنبش‌های اسلامی را از بعد تطبیقی مورد مطالعه قرار می‌دهد و چالش بین اصلاح‌طلبان و نظامی‌گرایان را ارزیابی می‌کند. همچنین نقش و جایگان زنان در اسلام در نزاع بین مدرنیته و سنت‌گرایان در ملل اسلامی بررسی می‌شود. در این درس کتاب‌های زیادی به عنوان مرجع از جمله کتاب (زن و جنسیت در اسلام - ۱۹۹۲)، (آمریکا و اسلام سیاسی - ۱۹۹۹)، و (امام غایب: موسی صدر و شیعه در لبنان - ۱۹۹۳) و غیره مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۲. **عربی:** معرفی ادبیات عربی مدرن، دستور زبان و الگوهای زبان‌شناسی عربی به منظر آشنایی دانشجویان برای خواندن، صحبت کردن و ترجمه مجلات و روزنامه‌های عربی مربوط به مذهب، سیاست و اقتصاد در خاورمیانه از اهداف درس به شمار می‌روند. این درس به مدت ۲ سال ارائه می‌شود و دارای برنامه‌های کاملی برای یادگیری کامل زبان عربی مدرن است که در جزوه اصلی به آن اشاره شده است.

۳. **حقوق تطبیقی: نظام حقوقی اسلام:** این درس شامل ۱- مقدمه، ۲- ماهیت و منابع حقوق اسلامی، منابع اولیه و ثانویه حقوق (قرآن، سنت، اجماع و قیاس) / فرایند نظام‌سازی در حقوق اسلامی / نظریه وحیانی / فقه اسلامی / مذاهب اسلامی (حنفی، مالکی، شافعی و حنبلی) / جایگاه نظام حقوقی در حقوق خانواده و تحلیل تطبیقی، ۳- حقوق قانون اساسی اسلامی، اصل عدم انفکاک دین از سیاست

و حکومت در نظام حقوقی اسلام / رابطه بین شریعت اسلامی و قانون اساسی / استقلال قضا و قاضی و ارتباط بین شاخه‌های اجرایی و قانون‌گذار حکومت / آیا حقوق اسلامی نظریه جدایی قوا را تأیید می‌کند؟ / حقوق / حقوق زندانیان مسلمان و خانواده‌شان و آزادی در قانون مذهبی، ۴- حقوق جزایی اسلام، طبقه بندی جرایم و کیفرها (حدود، قصاص و تعزیر)، دسته بندی حدود جرایم (دزدی، تجاوز به عنف، کلاهبرداری، راهزنی، شرابخواری، شرک و شورش و بلوا) / قصاص مرگ و شرایط آن / حق مرگ و مرگ از روی دلسوزی / سقط جنین / قاچاق مواد مخدر و آدم ربایی به خصوص زن و بچه و...، ۵- حقوق اسلامی و دستاویز آمریکا، کیفر اسلامی به عنوان یک دست‌آویز سیاسی به خصوص در مورد اعدام

۴. **اسلام سیاسی و تحولات منطقه مدیترانه:** مدرس: لویو، آشنایی با مسائل سیاسی منطقه، بررسی کشورها، تحلیل تطبیقی بعضی از علتها از جمله شکست اسلام سیاسی، دموکراسی از طریق اجماع و ...

۵. **اروپا و اسلام:** مدرس: تاسپینار، معرفی تعامل پیچیده اروپا و تمدن اسلامی از زمان پیامبر اسلام (ص) تا عصر معاصر با تأکید بر جنبه‌های نظامی، سیاسی و فرهنگی مواجهه اسلام و مسیحیت، تحلیل حضور کنونی اسلام و مسلمین در اروپا به خصوص فرانسه، آلمان و انگلستان، بررسی الگوهای متفاوت سکولاریسم و شهروندان در این سه کشور و همچنین اسلام در بالکان و ارتباط اروپا با ترکیه و خاورمیانه محورهای اصلی درس را تشکیل می‌دهند.

■ نام موضوعات و پروژه‌های تحقیقی:

۱. ایران در افغانستان: مأموریتی برای تضعیف پاکستان: نویسنده: احمد راشد
۲. نزاع در بین جنگ‌طلبان اسلامی در آسیای میانه: نویسنده: احمد راشد
۳. صدای مسلمانان در منازعات حقوق بشر: نویسنده: هاینر بیلدفلت، هدف اصلی این مقاله تبیین چنگانگی موضع مسلمانان در مسأله حقوق بشر است. همانگونه که از نام مقاله برمی‌آید نه تنها یک موضع واحد اسلامی وجود ندارد بلکه نظرات مختلفی وجود دارد که چرا و چگونه نظر حقوق بشر و ملزومات معمول اسلامی با همدیگر تناسب پیدا کند.
۴. تروریسم و ناامنی در حمل و نقل گاز و نفت دریای خزر: نویسنده: کمال کایا
۵. روسیه و مسلمانان آن: نویسنده: دیمتری گلینسکی
۶. افراطگرایی اسلامی در آذربایجان: واقعیت یا رؤیا: نویسندگان: انار والیوف و یوسف والیوف
۷. نامه‌ای از تهران: نویسنده: ژینو عبود (عبود از نویسندگان روزنامه گاردین لندن در مورد ایران است) این مجموعه به مسائل عبادی از جمله شام غریبان در ایران که توسط شیعیان به منظور گرامیداشت و عزاداری برای قهرمان شیعیان امام حسین برگزار می‌شود می‌پردازد و به طور تفصیلی آن را تشریح می‌کند. همچنین به طرز تلقی روشنفکران ایران به خصوص عبدالکریم سروش و امثال او و رابطه نزدیک آنها با رییس جمهور خاتمی برای ایجاد مدینه فاضله و دیدگاه‌های رهبر و ... اشاره کاملی داشته و اصلاح‌طلبی و جلوگیری از بنیادگرایی و روح محافظه‌کاری روحانیون را توضیح می‌دهد. تفصیل این مجموعه در جزوه اصلی آمده است.
۸. تحول و اما نه انقلاب دوم ایران: نویسنده: گری سیک، انتخابات مجلس در ۱۸ فوریه در ایران یک انقلاب دوم برای ایران محسوب نمی‌شود. این افراد جدید هم در ساختار سیاسی موجود و بر اساس قانون اساسی سال ۱۹۷۹ مشغول فعالیت هستند. جنبش اصلاحات در ایران صاحب یک پیروزی شد اما با یک چالش جدی قانون اساسی و تقاضای اقتصادی طرفداران خود روبرو است. اگر اصلاحات در ایران موفق شود، تهدید ایران نسبت به کشورهای همسایه کمتر خواهد شد و یک مدل پویای دولت دموکراسی اسلامی که بر مردم فشار و حکمرانی نمی‌کند تشکیل خواهد شد. گری سیک، یک محقق برجسته و مدیر پروژه خلیج فارس ۲۰۰۰ دانشگاه کلمبیا است. وی عضو امنیت ملی خلیج فارس در زمان ریاست جمهوری فورد، کارتر و ریگان است.
۹. آینده جمهوری اسلامی ایران: تکامل یا تحول: رژیم کنونی ایران، جمهوری اسلامی، در یک وضعیت محتاطی قرار دارد. اغلب جمعیت ایران خواهان یک تحول اقتصادی، سیاسی و اجتماعی هستند و این را در انتخابات ماه ژوئن ۲۰۰۱ در هنگام پیروزی خاتمی با بیش از ۷۹ درصد رأی نشان دادند در حالی که قدرت‌های حاکم بازدارنده به نام رهبر آیت‌الله خامنه‌ای و دوازده عضو شورای نگهبان با این وضعیت مقابله می‌کنند. این تحقیق به وضعیت ایران در حال حاضر و جناح‌ها و مسائل موجود و آینده ایران می‌پردازد.

■ نام اساتید, محققان و آدرس آنها:

۱. **فواد عجمي:** مدير مركز خاورميانه، تخصص: خاورميانه، خليج فارس، ايران، عراق، اپك و روابط بين الملل، عضو سابق دانشكده تاريخ دانشگاه پرينستون، محقق در مؤسسه لهرمن نيويورك، برنده جايزه مك آرتور در هنر و علوم در سال ۱۹۸۲، داراي دكترا از دانشگاه واشنگتن، وي داراي كتب و مقالات فراواني از جمله "امام غايب: موسي صدر و شيعة لبنان (۱۹۸۶)" است. نام برخي از آثار وي در جزوه اصلي آمده است.

۲. **ميشل فھر:** پست الكترونيك: mifeher@aol.com

۳. **ماریوس ديپ:** تلفن: ۲۰۲-۶۶۳-۵۶۴۹، وي تاکنون در دانشگاههاي جرج واشنگتن، جرج تاون، آمريکن بيروت، پرينستون، کنتب و اينديانا تدريس داشته است. همچنين عضو هيأت علمي در مركز بين المللي مديريت توسعه دانشگاه مريلند است. وي مدرک دكتراي خود را از دانشگاه آکسفورد اخذ کرده و حوزه تخصص وي شامل علوم سياست، علوم سياسي اسلامي و تاريخ مدرن خاورميانه است.

۴. **سيمون جرج:** رييس انجمن دانشجويان مسلمان، پست الكترونيك:

simonjg@jhunix.hcf.jhu.edu

■ برنامه‌های کنفرانس - سمینار و کارگاه تحقیق:

۱. ادراك و براندازي: سياست و فرهنگ در ايران معاصر: سخنران: دكتور آذر نفيسي، استاد ادبيات دانشگاه طباطبائي در تهران و نويسند مقالات متعدد در مورد زن در ادبيات و سينما در ايران بعد از انقلاب است. وي استاد ميهمان در سال تحصيلي ۹۸-۹۷ دانشگاه جاز هاپکينز بوده است.

۲. زن و اسلام در خاورميانه: از نظر يك خبرنگار غربي: سخنران: جرالدين بروکز

۳. تاريخ و جامعه در سوريه و لبنان: سخنران: دكتور حبيب مالك، متخصص کشور لبنان و استاد مطالعات تاريخي و فرهنگي در دانشگاه آمريکن لبنان

۴. توسعه اقتصادي در مصر: سخنران: استاد داليا ابوهاجر، از دانشگاه آمريکن مصر

۵. يادآوري مرگ و معاد: سخنران: زکيه امين، زمان: ۲۶ سپتامبر سال ۲۰۰۲